

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการด้านขยะมูลฝอยยังคงเป็นปัญหาสำคัญของประเทศทั้งในเขตชุมชนและท้องถิ่นทุกระดับ รวมทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ปริมาณขยะมูลฝอยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี ทั้งจากการขยายตัวของชุมชน การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวและการขยายตัวของภาคธุรกิจด้านต่าง ๆ ซึ่งการดำเนินชีวิตประจำวันของคนเรานั้นเกี่ยวข้องกับสิ่งของเหลือใช้ที่ไม่ต้องการและถูกทอดทิ้งในรูปของขยะมูลฝอย เช่น เศษอาหาร ผัก ผลไม้ ใบไม้ กิ่งไม้ เสื้อผ้า และเศษวัสดุทุกชนิด เช่น กระดาษ ขวด กระจก พลาสติก ฯลฯ แต่ในปัจจุบันมีการนำอาหารสำเร็จรูปหรือกึ่งสำเร็จรูปมารับประทานกันมากขึ้น อาหารประเภทนี้ผลิตจากโรงงานที่มีการใช้พลาสติก ยาง กระดาษ แก้ว โฟม หรือโลหะบรรจุหีบห่อ เพื่อความสะดวกของผู้บริโภค เศษของเหลือใช้ที่กลายเป็นขยะ ส่วนมากจึงประกอบด้วยบรรจุภัณฑ์มากกว่าเศษอาหารที่เกิดขึ้นจากครัวเรือนในแต่ละวันจากสถิติปริมาณขยะมูลฝอยที่มีมากกว่า 15.03 ล้านตันทั่วประเทศในปี 2551 หรือคิดเฉลี่ยวันละ 41,064 ตัน (ยังไม่รวมข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยก่อนนำมาทิ้งในถัง) เพิ่มขึ้นจากปี 2550 ประมาณ 0.26 ล้านตัน หรือร้อยละ 1.82 แต่อย่างไรก็ตามยังคงอยู่ที่ประมาณ 0.64 กิโลกรัมต่อวัน หากไม่มีการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี ในอนาคตขยะมูลฝอยจะกลายเป็นปัญหาใหญ่ของสังคม ปัญหาดังกล่าวนอกจากจะส่งผลกระทบต่อคนในสังคมแล้วยังส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ แม่น้ำ จะมีการปนเปื้อนจากหลายภาคส่วน ก็ไม่สามารถจัดการปัญหาได้ทันกับสถานการณ์ อันเป็นเหตุให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง ส่งกลิ่นรบกวน ซึ่งเป็นปัญหาทั้งในด้านทัศนียภาพ และทั้งด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน (กรมควบคุมมลพิษ, 2552)

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด โดยพิจารณาจากความครอบคลุมของพื้นที่ของประเทศ และจากจำนวนประชากรที่ต้องให้บริการ องค์การบริหารส่วนตำบลได้รับการจัดตั้งขึ้นโดยอาศัยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 โดยที่เหตุมตรา 66 มาตรา 67 และมาตรา 68 ได้กำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้อย่างกว้างขวางมาก และเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในแทบทุกด้าน องค์การบริหารส่วนตำบลถือเป็นหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นที่ต้องดูแลและ

ให้บริการประชาชนทั้งความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่บ้าน ตำบล ในพื้นที่ ๆ รับผิดชอบทุก ๆ ปัญหาจึงถือเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยด้วย

ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม กำลังประสบกับปัญหาปริมาณขยะมูลฝอยจากหมู่บ้าน และชุมชนที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีความเจริญและชุมชนมีความหนาแน่นของประชากรมากขึ้น และโดยวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดกำหนดให้เป็นจังหวัดแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหารให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่มีมากมายที่เข้ามาในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยเฉพาะวันหยุดเสาร์ อาทิตย์และวันหยุดตามเทศกาล อีกทั้งประชากรแฝงที่เป็นแรงงานต่างด้าวมีอยู่จำนวนมาก ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรสงครามไม่มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยเป็นของตนเอง การดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยส่วนใหญ่เป็นเพียงจัดหาถังขยะให้ประชาชนวางไว้เป็นจุดๆ หน้าบ้านหรือสถานประกอบการ ร้านค้าต่าง ๆ และองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้มาเก็บรวบรวมแล้วขนส่งไปกำจัดยังสถานที่กำจัด ซึ่งอยู่ต่างจังหวัดออกไป เช่น ในจังหวัดราชบุรี หรือจังหวัดนครปฐม เป็นต้น ด้วยปริมาณขยะมูลฝอยที่มากขึ้นตามจำนวนประชากร จึงทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรสงครามต้องใช้งบประมาณในการจัดการกับขยะมูลฝอยไปเป็นจำนวนมากในแต่ละแห่งต่อปี แต่ก็ไม่สามารถจัดการขยะมูลฝอยได้ไม่ทั้งหมด มีขยะมูลฝอยตกค้างบ้าง ประชาชนเข้าสู่ระบบเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่หมดบ้าง เป็นเหตุให้มีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้อง เช่น เผากลางแจ้ง ทิ้งแม่น้ำ ลำคลอง ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันและในอนาคต

จากปัญหาขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม ผู้เขียนได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลประกอบด้วยหลากหลายอาชีพ ได้แก่ ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชนทั่วไป ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบล หลาย ๆ แห่งในจังหวัดสมุทรสงครามและจากการสังเกตของผู้เขียนวิจัยเอง ในฐานะที่ผู้เขียนทำงานในตำแหน่งปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่รับผิดชอบและมีความสนใจและทำงานเกี่ยวกับปัญหาขยะมูลฝอยมาโดยตรง พอสรุปสาเหตุปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม ว่าเกิดจากสาเหตุหลายประการดังนี้ (วงเพชร สังข์สุวรรณ, 2550)

1. การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เช่น ขาดแคลนงบประมาณ ขาดวิธีการจัดการที่ถูกต้องเหมาะสม ขาดอุปกรณ์และยานพาหนะเก็บขนขยะมูลฝอย ตลอดจนนโยบายหรือแผนงานของผู้บริหารไม่มีความชัดเจน
2. เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล เช่น ขาดบุคลากรทุกระดับที่มีความรู้ ความชำนาญ และขาดบุคลากรที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยโดยตรง

3. สถานที่กำจัดขยะ เช่น การขาดแคลนที่ดินสำหรับใช้เป็นสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย เนื่องจากที่ดินมีราคาแพงและมีการต่อต้านจากประชาชนในบริเวณข้างเคียง

4. ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอย คือ ประชาชนขาดจิตสำนึก ขาดความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอย

ในการศึกษาวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบล ระดับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการกับปัญหาขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่และปัญหาที่เกิดขึ้นจริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาระดับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลกับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสมุทรสงคราม
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยสนับสนุนกับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสมุทรสงคราม

สมมติฐานการวิจัย

ผู้เขียนได้ตั้งสมมติฐานในการศึกษา ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม อยู่ในระดับปานกลาง
2. การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม อยู่ในระดับมาก

3. ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสมุทรสงคราม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ปัจจัยสนับสนุนมีความสัมพันธ์กับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสมุทรสงคราม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดสมุทรสงคราม ผู้เขียนมุ่งศึกษาให้ครอบคลุมถึง

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย ฝ่ายบริหาร ได้แก่ นายกององค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกององค์การบริหารส่วนตำบล และเลขานุการนายกององค์การบริหารส่วนตำบล ฝ่ายสภา ได้แก่ ประธานสภา รองประธานสภา และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และฝ่ายเจ้าหน้าที่ปฏิบัติ ได้แก่ พนักงานส่วนตำบลและลูกจ้างประจำทุกคนทั้ง 30 แห่ง จำนวน 1,152 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย ฝ่ายบริหาร ฝ่ายสภา องค์การบริหารส่วนตำบล และฝ่ายเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม ทั้ง 30 แห่ง จำนวน 1,152 คน การคำนวณหาขนาดตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามานะ (Yamane, 1973 อ้างถึงในบุษย ใภยวรรณ, 2550 : 157) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 297 คน

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย และการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานการจัดการขยะมูลฝอย

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาและพื้นที่ ผู้เขียนดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม 2553 โดยทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 30 แห่ง ของจังหวัดสมุทรสงคราม

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ขยะมูลฝอย (Solid Waste) หมายถึง บรรดาสิ่งของซึ่งคนไม่ต้องการและทิ้งไป ได้แก่ เศษกระดาษ เศษผ้า เศษโลหะ เศษแก้ว กระป๋อง กิ่งไม้ เศษใบไม้ เศษอาหาร เศษผัก หนองและเศษวัตถุ เป็นต้น

การจัดการขยะมูลฝอย (Solid Waste Management) หมายถึง การดำเนินงานตั้งแต่การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด ซึ่งอาจจะเป็นถึงขยะมูลฝอยจากแต่ละบ้านหรือถึงขยะมูลฝอยรวมเข้าสู่รถเก็บขนมูลฝอยไปจนถึงการขนส่งขยะมูลฝอยไปยังสถานที่กำจัด แล้วกำจัดขยะมูลฝอยนั้นตามวิธีการที่เหมาะสมต่อไป

องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จำนวน 10 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลลาดใหญ่ องค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว องค์การบริหารส่วนตำบลบางขันแตก องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรก องค์การบริหารส่วนตำบลแหลมใหญ่ องค์การบริหารส่วนตำบลบางจะเกร็ง องค์การบริหารส่วนตำบลคลองจินต องค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคน องค์การบริหารส่วนตำบลนางตะเคียน องค์การบริหารส่วนตำบลท้ายหาด

องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอมัทพวา จำนวน 11 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลปลายโพงพาง องค์การบริหารส่วนตำบลแพรกหนามแดง องค์การบริหารส่วนตำบลบางช้าง องค์การบริหารส่วนตำบลวัดประดู่ องค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง องค์การบริหารส่วนตำบลท่าคา องค์การบริหารส่วนตำบลบางแค องค์การบริหารส่วนตำบลบางนางลี่ องค์การบริหารส่วนตำบลแควอ้อม องค์การบริหารส่วนตำบลยี่สาร องค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองใหม่

องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางคนที จำนวน 9 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบางคนที องค์การบริหารส่วนตำบลกระดังงา องค์การบริหารส่วนตำบลบางสะแก องค์การบริหารส่วนตำบลจอมปลวก องค์การบริหารส่วนตำบลโรงหีบ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนมะโนรา องค์การบริหารส่วนตำบลบางกระบือ องค์การบริหารส่วนตำบลบางยี่รงค์ องค์การบริหารส่วนตำบลบางพรหม

ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม การขนถ่ายและการขนส่ง การแปรรูปและการกำจัดมูลฝอยอย่างถูกวิธี

การส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานการจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง การสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านบุคลากรที่เพียงพอ วัสดุและอุปกรณ์ที่ทันสมัย งบประมาณในการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสม และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

การเก็บรวบรวม (Storage and Collection) หมายถึง ขั้นตอนตั้งแต่การเก็บขยะมูลฝอยใส่ไว้ในภาชนะ ไปจนถึงการรวบรวมขยะจากแหล่งต่างๆ แล้วนำไปใส่ในยานพาหนะเพื่อที่จะขนถ่ายไปยังแหล่งพักรวมหรือสถานีขนถ่าย

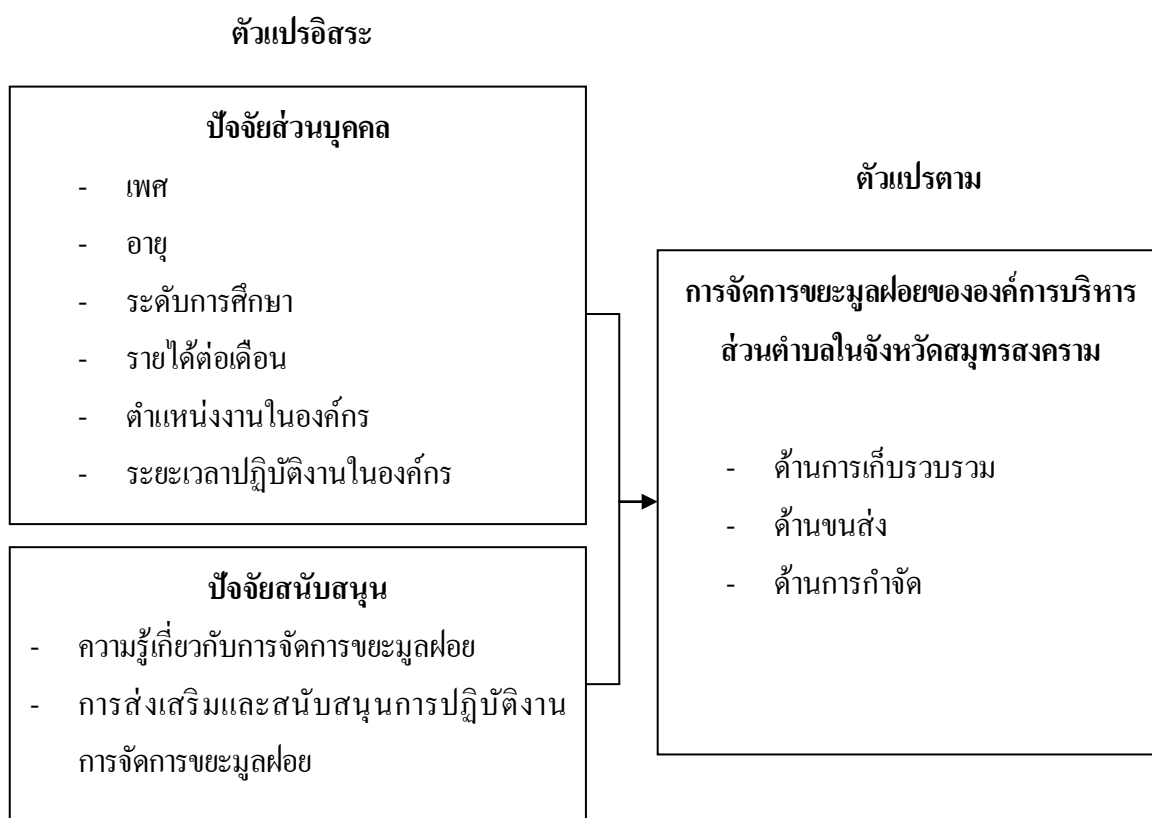
การขนส่ง (Transportation) หมายถึง การนำขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมได้จากชุมชนใส่ในยานพาหนะ ไปยังสถานที่กำจัด ซึ่งอาจเป็นการขนส่งโดยตรงจากแหล่งกำเนิด หรืออาจขนไปพักรวมไว้ที่ใดที่หนึ่งที่เรียกว่าสถานีขนถ่ายก่อนก็ได้

การกำจัด (Disposal) หมายถึง วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยขั้นสุดท้าย เพื่อให้ขยะมูลฝอยนั้นๆ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมอันมีผลกระทบต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของมนุษย์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม จะมีตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ตำแหน่งงานในองค์กรและระยะเวลาปฏิบัติงานในองค์กร ผู้เขียนได้นำแนวคิดของพอล (Paul, 1997 อ้างถึงในณัฐชไม เงินปาน, 2549 : 28-29) มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ คือ ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย และการส่งเสริมและสนับสนุน การปฏิบัติงานการจัดการขยะมูลฝอยที่ส่งผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย



ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบระดับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม
2. ทำให้ทราบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม
3. เป็นแนวทางให้้องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องใช้ในการวางแผนพัฒนาและปรับปรุงการจัดการขยะมูลฝอยให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น